

РІШЕННЯ

V з'їзду Радіобіологічного товариства України

15 - 18 вересня 2009 р. в Ужгороді відбувся V з'їзд Радіобіологічного товариства України, в організації якого взяли участь Національна комісія з радіаційного захисту населення України при Верховній Раді України, Національна академія наук України та Ужгородський національний університет.

У роботі з'їзду взяли участь понад 60 членів товариства – радіобіологи, радіоекологи та спеціалісти суміжних спеціальностей з Києва, Ужгорода, Харкова, Донецька, Дніпропетровська, Львова, Севастополя, Луганська, Житомира та Чорнобиля, які представляють наукові центри, науково-дослідні інститути та вищі навчальні заклади, що проводять роботи в напрямках загальної радіобіології та радіоекології, медичної, сільськогосподарської радіобіології та радіаційної безпеки. У роботі з'їзду також взяли участь учені з Англії, Росії, Білорусі, Азербайджану та Чехії, які підтримують постійні творчі зв'язки з українськими радіобіологами.

Програма з'їзду складалася з роботи пленарної сесії та 11 секцій. Було розглянуто найважливіші наукові досягнення щодо дії іонізуючих випромінювань на живі організми, протирадіаційного захисту, післярадіаційного відновлення, міграції радіонуклідів в об'єктах навколишнього середовища, оцінки ризиків, зумовлених впливом Чорнобильської катастрофи тощо.

На пленарній сесії було представлено 17 доповідей, присвячених підсумкам фундаментальних і прикладних досліджень з вивчення й мінімізації біологічних, екологічних та медичних наслідків аварії на ЧАЕС, особливостей дії на живі організми гострого та хронічного опромінення, радіобіологічних ефектів на молекулярному, клітинному, організменному та популяційному рівнях.

Під час з'їзду працювало 11 секцій, присвячених таким проблемам радіобіології:

1. Загальна радіобіологія (клінічна, молекулярна, клітинна).
2. Ефекти малих доз.
3. Немішеневі ефекти.
4. Генетична нестабільність, by-stander ефект та радіоадаптація.
5. Сигналінг, репарація ДНК, модифікація радіаційних ефектів.
6. Комбінована дія опромінення та інших стресових факторів.
7. Радіоекологічні аспекти Чорнобильської катастрофи та дозиметрія.
8. Радіопротекторні впливи, що є ефективними при хронічному опроміненні.
9. Радіаційна епідеміологія.
10. Дія УФ- та неіонізуючих випромінювань.

11. Викладання радіобіології у вищих навчальних закладах.

Хоча на з'їзд було заявлено понад 160 доповідей (їх тези опубліковано у збірнику “Матеріали V з'їзду Радіобіологічного товариства України”), зроблено було лише 57. На жаль, багато вчених, які надіслали тези, особливо молоді вчені, не змогли приїхати на з'їзд і доповісти результати своїх досліджень через обмеження у багатьох установах коштів на відрядження.

Аналіз зроблених на з'їзді доповідей свідчить про те, що незважаючи на наявну кризу, наслідком якої стало зменшення обсягів радіаційних досліджень та недостатнє фінансування наукових робіт, дослідження в галузі радіобіології та суміжних дисциплін знаходяться на задовільному, а в деяких установах навіть на достатньо високому методологічному і науковому рівні.

Зростають та міцнішають міжнародні зв'язки і співпраця з науковими установами Росії, Білорусі, Чехії, США, Великої Британії та інших країн.

На з'їзді обговорювались останні досягнення за період, що пройшов після IV з'їзду Радіологічного товариства України. У галузі фундаментальної радіобіології проводяться дослідження особливостей дії на живі організми малих доз іонізуючої радіації (Київський національний університет імені Тараса Шевченка - КНУ, Інститут медичної радіології ім. С. П. Григор'єва АМН України - ІМР, Науковий центр радіаційної медицини АМН України - НЦРМ), включаючи вивчення природи «мішеневих» і «немішеневих» радіобіологічних ефектів (НЦРМ), хронічної дії випромінювань (Інститут клітинної біології і генетичної інженерії НАН України - ІКБіГІ, НЦРМ), модифікації радіаційних уражень (ІМР, Інститут ядерних досліджень НАН України - ІЯД), генетичної нестабільності та механізмів адаптації до дії радіації. Певна увага надається вивченню комбінованої дії іонізуючої радіації та інших типів біотичних та абіотичних стресів, зокрема дії важких металів, температури, неіонізуючих випромінювань (ІКБіГІ, Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р. Є. Кавецького НАН України - ІЕПОіР, КНУ, Національний медичний університет ім. О. О. Богомольця - НМУ, Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара - ДНУ).

У сфері медичної радіобіології тривають дослідження впливу негативних наслідків аварії на ЧАЕС на ліквідаторів і людей, які зазнали підвищених рівнів опромінення, та їх нащадків (НЦРМ).

Роботи з оцінки дії іонізуючої радіації на

сільськогосподарських тварин і рослини, а також оптимізації культури землеробства на забруднених територіях, зменшення переходу радіонуклідів у продукцію рослинництва й тваринництва та одержання продуктів харчування з мінімальною їх кількістю, основною метою яких є зниження дози внутрішнього опромінення людини, проводяться в науково-дослідних інститутах і вищих навчальних закладах аграрного спрямування (Національний університет біоресурсів та природокористування України - НУБіПУ, включаючи Український науково-дослідницький інститут сільськогосподарської радіології – УкрНДІСР, Інститут аграрної економіки Української академії аграрних наук - ІАЕ). Продовжуються дослідження в галузі радіоекології (Інститут біології південних морів НАН України - ІБПМ, Український науково-дослідницький інститут лісового господарства та агролісомеліорації НАН України - УкрНДІ ЛГА).

Значну увагу було приділено проблемі опромінення різних організмів малими дозами іонізуючої радіації. Під час проведення загальної дискусії підкреслювалось, що на особливу увагу в розкритті механізмів активної реакції клітин та багатоклітинних організмів на вплив малих доз радіації заслуговує розвиток системної біології.

Актуальними залишаються проблеми модифікації біологічних ефектів іонізуючої радіації і захисту від неї, пошук нових протирадіаційних засобів і, зокрема, пошук нових радіопротекторів, ефективних при хронічному опроміненні (Інститут проблем безпеки АЕС НАН України - ІБП АЕС).

Важливими є питання радіобіологічної та радіоекологічної освіти. Відзначалось, що після певної зацікавленості до викладання радіобіологічних дисциплін у вищих навчальних закладах у перші роки після аварії на ЧАЕС зараз спостерігається невиправдане зниження їх обсягу. У деяких закладах вони взагалі виводяться з навчальних планів і, відповідно, скорочується штат викладачів-радіобіологів. Зважаючи на те, що Україна займає 8-е місце у світі за запасами урану і 11-е за кількістю ядерних блоків на АЕС і, по суті, є ядерною державою, дисципліна “Радіобіологія та радіоекологія” має бути обов’язковою на природничих факультетах вищих навчальних закладів.

У з’їзд постановляє:

1. Діяльність Радіобіологічного товариства України в цілому схвалити.

2. Відзначити високий науковий рівень доповідей, зроблених на з’їзді.

3. Просити ректорат Ужгородського національного університету опублікувати кращі доповіді, зроблені на з’їзді, у “Науковому віснику Ужгородського університету”.

4. Відзначити активну участь молодих учених у роботі V з’їзду Радіобіологічного товариства України та нагородити вісім кращих з них Почесними грамотами Радіобіологічного товариства України та грошовими преміями.

5. Вважати за доцільне в найближчі роки зосередити увагу науковців-радіобіологів на таких проблемах:

особливості дії на живі організми малих доз іонізуючої радіації, особливо при хронічному опроміненні;

проблема індивідуальної радіочутливості людей;

радіозахисні речовини пролонгованої дії;

механізми немішеневої дії випромінювань;

оцінка ризиків радіаційного канцерогенезу і неракових захворювань;

віддалені біологічні, екологічні та медичні наслідки аварії на ЧАЕС;

мікроеволюційні ефекти радіонуклідних випадіннь;

епігенетичні ефекти хронічної дії радіації.

6. До 1 листопада 2009 р. підготувати та надіслати до Кабінету Міністрів України аналітичну записку про біобезпеку, пов’язану з наслідками аварії на ЧАЕС, та пропозиції щодо фінансової підтримки наукового супроводу цих робіт (співголова Радіобіологічного товариства України проф. В. М. Войцицький).

7. До 25 жовтня 2009 р. підготувати та надіслати до Президії НАН України пропозиції щодо створення Центру колективного користування джерелами іонізуючих випромінювань для експериментальних досліджень як академічних інститутів, так і установ іншого підпорядкування (співголова Радіобіологічного товариства України акад. УААН І. М. Гудков)

8. До 1 листопада 2009 р. підготувати та направити до Міністерства освіти і науки України пропозиції щодо необхідності введення дисципліни “Радіобіологія та радіоекологія” в статус обов’язкових на природничих факультетах вищих навчальних закладів усіх рівнів акредитації (проф. Ю. О. Кутлахмедов).

9. Провести наступний VI з’їзд Радіобіологічного товариства України у 2014 р. у Києві.

10. Контроль за виконанням цього Рішення покласти на заст. Голови Радіобіологічного товариства України д-ра біол. наук Н. М. Рашидова.

Голова
Радіобіологічного товариства України
акад. НАН України

Д. М. Гродзинський